

Manuál

Každý národ by měl mít právo na sebeurčení

1 Úvod pro debatéry

Letošní oficiální teze „Každý národ by měl mít právo na sebeurčení“ je jednou z nejtěžších, které se za poslední čtyři roky debatovaly. Zabývá se komplexní otázkou mezinárodního práva a obsahuje termíny, jejichž definice je věc na samostatnou debatu. I v této nejasnosti je ale absolutní. *Každý národ má mít toto konkrétní právo. Nikoli za určitých okolností, nikoli garantované mezinárodním společenstvím, nikoli za účelem vyrovnání se s minulostí – za každých okolností, bez ohledu na garanta, bez ohledu na cíl.*

Zároveň je to teze velmi principiální. Jelikož si afirmace nesmí omezit argumentaci na rozvinutý svět ani na případy, kde je zvětšení autonomie národů čistě přínosné, musí počítat s tím, že v případě argumentace orientované na praktické dopady uplatnění práva na sebeurčení má negace tisíc a jeden příklad, kdy sebeurčení tyto dopady nemělo. To neznamena, že afirmace má být čistě teoretická; jen to, že *pokud nebude jejím ilustracím na příkladech nadřazený vyšší, dobře vyargumentovaný princip, bude to mít proti dobré negace těžké.* Jak později ukážu, argumentace praktickými dopady je možná; je ale velmi, velmi odvážná.

Cílem tohoto dokumentu není týmům nadiktovat „správnou“ argumentaci, kterou by potom slepě užívaly celý rok. Myslím, že žádný tým nechce slepě papouškovat něčí myšlenky – a dokonce i kdyby chtěl, volný přístup všech debatérů k těmto myšlenkám zaručuje takovému přístupu brzký neúspěch. Ne; cílem této práce je poskytnout všem týmům dobrý počáteční bod, ze kterého je jednodušší proniknout do hloubky, než kdyby musely začínat „nepolíbení“ problematikou.

Zároveň je potřeba říci, že tento dokument rozhodně neobsahuje všechno, co se dá na toto téma vymyslet – jen to, co jsem na toto téma dokázal vymyslet já. Není to ani oficiální dokument Asociace debatních klubů, takže jej nemůžete používat jako přímý zdroj ve svých debatách :)

V poslední řadě upozorňuji: nesnažil jsem se o dokonalé citace přímých zdrojů. Často lovím data z paměti či odkazuji na Wikipedii (což je nástroj, který je ideální pro základní orientaci v tématu, ale nikoli pro použití jako důkaz správnosti).

2 Kontext

„Každý národ by měl mít právo na sebeurčení“ je do jisté míry leitmotivem mezinárodních vztahů posledního století. Je proto důležité pochopit, jaká je situace v současném světě.

Z právního hlediska afirmativní strana obhájí současný stav. Právo na sebeurčení je zakotveno v Chartě OSN (1948)¹ i třeba v novějším Mezinárodním paktu o občanských a politických právech (1966)².

Mezinárodní právo ale do značné míry jen doporučení a krásná slova; reálné *jus cogens*³ vzniká aktuální dohodou mezinárodního společenství a především zvykovou praxí. Jak je to s právem na sebeurčení z hlediska faktického? To už je složitější otázka.

Mezinárodní právo v současné době nijak neupravuje vznik států; Mezinárodní trestní dvůr⁴ byl nejbližší této problematice, když v červnu 2010 vydal poradní názor ke kosovskému jednostrannému vyhlášení nezávislosti, který v zásadě stanovil, že „vyhlášení nezávislosti není v mezinárodním právu definované jako ilegální“⁵. Stojí ale za povšimnutí, že i přes zakotvení práva na sebeurčení v Chartě OSN se argumentace států na podporu i proti výroku ICJ odvíjela od předpokladu, že uplatnění práva na sebeurčení je něco špatného: proponenti tvrdili, že Kosovo je případ *sui generis*, tedy jedinečný, a nezakládá na precedens, kdežto oponenti argumentovali, že po tomto rozhodnutí budou moci odtržení od existujících států provést i jiné entity a to je špatně. Proto tedy proti secesi⁶ Kosova hlasovalo třeba i Slovensko, člen EU a rozvinutý stát: bálo se totiž, že se jihoslovenské oblasti s převahou maďarského obyvatelstva rozhodnou udělat totéž, co kosovští Albánci Srbsku. Dokonce ani Wilsonův idealismus ve Fourteen Points Declaration (1919) neargumentoval v neomezené právo na sebeurčení: v pátém bodě tvrdí tedy, že řešení situace kolonií musí pamatovat i na nejlepší zájmy kolonizátorů. Nikoho snad už nepřekvapí, že rezoluce 2625 Valného shromáždění OSN zakládá na principu „suverénní rovnosti“, přestože ukládá státům povinnost nezasahovat násilně vůči „právu na sebeurčení a rovnost lidí“⁷.

¹ Kapitola 1, článek 1, odstavec 2: “[Cílem OSN je] rozvíjet mezi národy přátelské vztahy, založené na úctě k zásadě rovnoprávnosti a sebeurčení národů, a činit jiná vhodná opatření k posílení světového míru”

² Část 1, článek 1, odstavec 2: „Všechny národy mají právo na sebeurčení“

³ Platné právo.

⁴ International Court of Justice či ICJ – rozhoduje arbitrážní řízení mezi státy, nesoudí jednotlivce

⁵ Shrnutí viz http://en.wikipedia.org/wiki/International_Court_of_Justice_advisory_opinion_on_Kosovo's_declaration_of_independence

⁶ Secese, mimochodem, v tomto případě znamená sestoupení či odtržení od existujícího suverénního státu; neodkazuje tedy k rakouskému uměleckému stylu ze sklonku 19. století!

⁷ Volný překlad z <http://daccess-dds-ny.un.org/doc/RESOLUTION/GEN/NR0/348/90/IMG/NR034890.pdf?OpenElement>, konec prvního sloupečku na 122 a začátek prvního sloupečku na 123.

Jak vidno, uplatňování práva na sebeurčení nebylo a není populární. Afirmace je tedy přeci jen ta odvážná: přestože má na své straně literu některých významných mezinárodních úmluv, za negací stojí staletí praxe⁸.

3 Nastavení debaty

Vzhledem k tomu, že o významu teze nemá jasno ani mezinárodní společenství, je definiční vymezení do jisté míry tím nejdůležitějším, co musíte v debatě provést. Nesmíte ale zapomenout na to, že cílem definice je debatu ujasnit, ne vyhrát.

3.1.1 Každý národ

„Národ“ je dost možná nejkontroverznější termín v této tezi. Mezinárodní právo nenabízí žádnou jednotnou uznávanou definici, přestože mnozí právníci se o vytvoření takové definice pokoušeli. Základní otázkou tedy je: co je to národ a jak široce je potřeba jej vnímat?

Nejjednodušší bude začít tím, co národ není. Národ není stát. Národ nemusí mít rozhodovací aparát, vládu ani kontrolu – často je ani mít nemůže, protože ještě nemohl uplatnit právo na sebeurčení.

Benedict Anderson ve své knize *Imagined Communities* (1983) nabízí jinou koncepci: národ je libovolná sebeidentifikovaná komunita, která se suverénním národem s konečnými hranicemi být cítí⁹. Podle této definice jsou tedy USA jeden národ i přes etnickou a náboženskou rozmanitost; stejně tak jsou národ Baskové, kteří se cítí být společností oddělenou od té španělské. Tato definice nabízí největší kontroverzi a podle mého i nejlepší spory: afirmace v této pozici obhájí právo na samovládu pro všechny, kteří se na to cítí.

Jiná pojetí zdůrazňují, že národy jsou komunity založené na společné příslušnosti, která může být teritoriální, etnická, jazyková nebo náboženská. I na těchto základech můžete stavět.

Lze si představit i extrémně formalistické pojetí národa: totiž jako v minulosti vydělené teritoriální jednotky se společnou historií, jazykem, náboženstvím i etnickým původem. Takové pojetí se ale vystavuje riziku oprávněné definiční výzvy: národy, které tato kritéria naplňují, již v drtivé většině případů směly práva na sebeurčení využít.

⁸ Poznámka mimochodem: to, že nějaké mezinárodní smlouvy něco tvrdí, **není argument**. To, že zákony se mění podle toho, co uzná společnost za vhodné, platí u mezinárodního práva dvojnásob.

⁹ V češtině knihu vydalo Karolinum v roce 2008 jako *Představy společenství: úvahy o původu a šíření nacionalismu*; v ČR je dostupný i originál vydaný v roce 1991 londýnským nakladatelstvím Verso. Obě knihy má jak Národní knihovna, tak pražská ústřední městská knihovna. Viz též http://en.wikipedia.org/wiki/Imagined_communities.

Je důležité si uvědomit, že o sebeurčení usilovalo a usiluje mnoho různorodých entit; jen některé z nich vnímáme jako nespravedlivě utlačované, u jiných se snaha o sebeurčení zdá jako zbytečná. (Porovnejte stav v afrických státech podrobených a okupovaných západními velmocemi na straně jedné a kanadskou provincii Québec na straně druhé. Kosovo, Baskicko a Katalánie stojí někde mezi.) Zároveň je také potřeba reflektovat, že mnoho případů, kdy bylo sebeurčení upíráno evidentně nespravedlivě, již bylo vyřešeno (přestože zdaleka ne všechny). Vaše argumentace by měla fungovat pro většinu případů, nejen pro jednu skupinu.

3.1.2 Právo na sebeurčení

Svobodné rozhodnutí o vlastním politickém statutu a možnost usilovat o hospodářský, společenský a kulturní rozvoj¹⁰ (či jakákoli varianta tohoto).

3.1.3 Měl by mít

Správně, tato slova nemusíte definovat nějakým opisem („bylo by dobré, aby vlastnil“); technicky vzato, nemusíte je definovat vůbec. Bylo by ale dobré na tomto místě ukázat, jak si představujete, že uplatňování práva na sebeurčení bude vypadat, protože od toho se debata bude významně odvíjet. (Žádný afirmativní tým, který má ambice v debatě zvítězit, nemůže tvrdit, že každý národ by sice právo na sebeurčení mít měl, ale neměl by ho v praxi uplatňovat.)

Lze si představit několik nejasných oblastí pro sebeurčení v praxi.

Kdo musí dát souhlas?

Jedna možnost je tvrdit, že sebeurčení lze uplatnit, pokud si to přeje většina národa snažícího se o sebeurčení, bez ohledu na přání státu, od něhož se „národ“ odlučuje. Vzhledem k tomu, že referendum o autonomii/nezávislosti je standardní záležitost, je toto rozumné omezení; umožňuje taky silnou principiální argumentaci.

Jiná možnost je, že uplatnění sebeurčení musí většinově schválit celý mateřský stát. Historie takové případy zná (Západní Austrálie se v roce 1933 nemohla osamostatnit ani po dvoutřetinovém souhlasu v referendu, protože britský parlament stanovil jako kritérium souhlas většiny celé Austrálie); takové pojetí ale omezí příklady na takové, kde všichni se sebeurčením souhlasí, a negace by tedy mohla takové upřesnění zcela oprávněně odmítnout.

Jakou formu sebeurčení nabere? Jaké budou nové hranice?

¹⁰ Volně přeloženo z Mezinárodního paktu o občanských a politických právech (ICCPR), Část 1, Článek 1: „...By virtue of that right [to self-determination] [the nations] freely determine their political status and freely pursue their economic, social and cultural development.“ (ICCPR je přístupné online na <http://www2.ohchr.org/english/law/ccpr.htm>)

Národ si může vybrat, zda bude usilovat o devoluci (předání některých centrálních pravomocí), autonomii či kompletní nezávislost jako samostatný suverénní stát. Hranice se buď mohou odvíjet od předchozí demarkace (podle právního principu *uti possidetis juris* užíteho při dekolonizaci) nebo od nové dohody.

V jakém časovém období se má sebeurčení uskutečnit?

Odloučení od původního státu může být náhlé nebo postupné.

Co mezinárodní závazky předešlého státu? Musí je sestupující národ respektovat? (Pokud se Morava odpojí od ČR, bude taky členem EU?)

Sukcese¹¹ do mezinárodních smluv je představitelná: buď vždy; nebo jen v takovém případě, že smlouvy nejsou nastavené tak, aby křivdily nově utvořenému národu; nebo podle vlastního rozhodnutí každého národa; či vůbec, takže všechny mezinárodní smlouvy musí být podepsány každým nově sebeurčeným národem nanovo.

4 Afirmativní argumentační linie

Důsledky ustanovení všeobecného práva na sebeurčení jsou stejně početné, jako jsou kontroverzní. Nabízí se proto více konců, za které lze tuto tezi uchopit. Mezi obecné dopady, od nichž se argumentace může odvíjet, lze řadit následující:

- **Zvětšení moci menšin a korespondující umenšení moci centrálních vlád států.** Pokud budou nesebeurčené menšiny libovolně nastavit svou autonomii a dosavadní státy je nebudou moci usměrnit či násilně přinutit k dalšímu setrvání v rámci jednoho teritoria, vytváří to rovnost vyjednávacích pozic: autonomní rozhodnutí menšin má nyní stejnou váhu jako autonomní rozhodnutí většiny. (To má ale rozdílné důsledky podle velikosti a důležitosti menšin.)
- **Přetvoření mezinárodních vztahů a dělení států.** Nadřadíme-li princip svobodného sebeurčení principu teritoriální celistvosti, hranice a území národů přestanou být stále i v mírovém období, což je jeden z hlavních předpokladů poválečného mezinárodního uspořádání.

Širší povaha a další následky těchto obtížně popiratelných dopadů již je předmětem sporů. Jaké tyto spory přesně budou, to už záleží jen na zvoleném pojetí. Několik z nich zde ilustruji; znovu ale zdůrazňuji, že tento výčet rozhodně není vyčerpávající.

1. Etické (rovnost a spravedlnost)

¹¹ V kontextu mezinárodního práva znamená sukcese „podědění“ smluv po „mateřském“ státě

2. Liberalistické (větší svoboda a demokratizace)
3. Etatické/praktické (lepší vládnutí)
4. Antiglobalizační (méně zneužívání)
5. Vzdělávací (ve světě bez stálých faktů je potřeba se soustředit na porozumění trendům)

U těchto pěti variant nastíním argumentační možnosti a oblasti sporu. (Poznámka: ta pátá je vtip. Jen tak, kdyby náhodou.)

Před prozkoumáním různých argumentačních možností je potřeba pozastavit se nad jejich východisky. Je evidentní, že v této debatě se bude ten ústřední spor vést o to, zda zavedení afirmativního návrhu naši společnost učiní lepší či horší. (To se ostatně dá říci o většině návrhových tezí.)

Typický přístup debatních týmů je uvažovat jeden aspekt společnosti a ukazovat praktický dopad na něj. Společenská soudržnost? Kvalita života? Udržitelný rozvoj¹²? Všechna tato kritéria poslouží. To, že jsou široká a vejde se do nich mnoho dopadů, je jejich výhodou i největším problémem: není totiž ani zcela jasné, co v kontextu práva na sebeurčení znamenají, a jejich použití vyžaduje výrazné hypotetizování na úkor logiky. (Přinejmenším se budete muset snažit o indukci „bylo to tak v minulosti, takže to tak bude i v budoucnosti“, což je z mnoha důvodů problematické.) Jejich širokost také znamená, že vaši oponenti budou moci vaši hodnotu bez problémů používat proti vám.

Všechna taková kritéria se snaží popsat aspekty společnosti, pomocí kterých měříme její zlepšení. Sama o sobě kvalitní společnost nepopisují, ale jsou užitečnou zkratkou pro ilustraci praktických dopadů té či oné politiky. Nelze ale popsat kvalitu společenského zřízení příměji?

Existuje jedna vlastnost společnosti, která sahá hlouběji než jakákoli jiná: spravedlnost. Je relativně jednoduché argumentovat, že každá společnost musí být na prvním místě spravedlivá; jak píše teoretik práva John Rawls ve své *Teorii spravedlnosti*, „Spravedlnost je hlavní předností společenských systémů stejným způsobem, jakým je pravda hlavní předností systémů filozofických“¹³. K obhajobě toho, že jakékoli opatření vyústí ve spravedlivější společnost, je sice potřeba abstraktnější argumentace, která je obecně náročnější na sestavení i vysvětlení. Její výhodou je ale to, že dává často vzniknout dobrým debatám; jelikož se často nevidí, bude pro vaše oponenty výzvou. Proto také argumentační model postavený na spravedlnosti prezentují jako první a doporučují.

¹² „Rozvoj, který uspokojuje potřeby současnosti, aniž by obětoval potřeby budoucích generací.“

¹³ Volný překlad z „Justice is the first virtue of social institutions, as truth is of systems of thought.“ Rawls, John. *A Theory of Justice*. (2005: Harvard University Press, Cambridge), 3.

Příbuzným aspektem společnosti je svoboda, kterou garantuje svým členům. Pravdou je, že spravedlnost (mimo jiné) určuje, co se děje při střetu dvou subjektů, které oba uplatňují svobody, ale již nedefinuje, jaké svobody to jsou. Někteří argumentují, že rozšiřování svobod se rovná společenskému rozvoji. Argumentace ve prospěch svobody je na každý pád vhodná a v mnoha případech také garantuje vysoký spor a kvalitní debatu.

4.1 Etický přístup

4.1.1 Kritérium

Cokoli ve smyslu **spravedlivější společnosti**. Proč?

„Udělit všem národům právo na sebeurčení je věc spravedlnosti.“

- Spravedlnost je základní vlastnost společnosti, protože občané nemají pohnutky zůstat ve společnosti, která jim křivdí; společnost pro tyto občany nefunguje

4.1.2 Argumentace

Z hlediska spravedlnosti má právo na sebeurčení pro každý národ např. tyto výhody:

- Znemožňuje tyranii většiny a diskriminaci vůči nesebeurčeným národům, tj. rozhodnutí proti vůli menšin, a vynucuje buď odtržení a samovládu menšiny, nebo tzv. consociationalist democracy (belgický model) – vynucuje (spravedlivý) kompromis přijatelný pro všechny
- Umožňuje všem komunitám získat stejná práva (na mezinárodní zastoupení apod.) bez ohledu na počet – všechny komunity mají stejný hlas
- Umožňuje opustit historicky určené či vynucené nespravedlivé vztahy mezi skupinami obyvatelstva a navázat nové
- Dává rovná práva všem národům – jak těm, které měly historicky štěstí a mohly se sebeurčit, tak těm, které neměly – což je spravedlivé
- Na národech, kterým je právo na sebeurčení upíráno, jsou páčány křivdy

4.1.3 Oblasti sporu

Je spravedlnost nadřazená funkčnosti společnosti? Pokud kvůli hyperkorektnosti společnost kolabuje, není vhodné trochu spravedlnosti obětovat?

Je vyrovnaní moci menšiny a většiny spravedlivé? Proč to nekřivdí většině?

Nedojde v případě odtržení menšinových národů k repríze tyranie většiny, ale v opačném gardu?

Dokáže vytvoření autonomie či nového státu zastavit páčání křivd mezi národy, nebo to vystupňuje diskriminaci a násilí? Opravdu se situace zlepšuje?

Není systém univerzálního práva na sebeurčení zneužitelný způsobem, který je rozporný s ideálem spravedlnosti?

4.2 Liberalistický přístup

4.2.1 Kritérium

Cokoli ve smyslu **rozšíření svobod**. Proč je lidská svoboda důležitá? Několik možných přístupů:

- Amartya Sen: Množení lidských svobod je základní definice rozvoje společnosti¹⁴;
- Svoboda dává lidem možnost řídit své životy tak, aby dosáhli co největšího osobního štěstí.

„Univerzální právo na sebeurčení přispěje právům a svobodám všech zúčastněných.“

4.2.2 Argumentace

Právo na sebeurčení může z hlediska svobody znamenat:

- Vznik více států pro různé národy umožňuje lidem větší výběr útvarů (či komunit, či společností), do nichž lze migrovat;
- Přechod na vládnutí, které přímějí reprezentuje zájmy “sebeurčené skupiny” – jakýmkoliv způsobem, který uznají za vhodný. (Za úvahu stojí prostudování díla A. de Tocqueville *Democracy in America*, kde poukazuje na různorodost a flexibilitu podob demokracie.)
- Slabší stát, ze kterého se lze odlomit/emigrovat do lepšího, je dobrý pro rozvoj individuální svobody;
- Národy nejsou nuceny se podřít většinovým pravidlům – mají větší svobodu rozhodnout o tom, jak jim bude vládnuto či jak si budou vládnout;
- Rovnost menšiny a většiny umožňuje zarazit diskriminaci, což zvětšuje svobodu minorit.

4.2.3 Oblasti sporu

Není důsledkem přílišné svobody anarchie? Jaký vliv má v dnešním světě na individuální svobodu menší moc vlády či anarchie?

Je možné, že tento systém lidi migrovat za komunitou, která je bude více vítat, přinutí (např. tyranií nové většiny)? Neznamená to ztrátu svobody zůstat ve smíšené společnosti?

Není systém univerzálního práva na sebeurčení zneužitelný způsobem, který je rozporný s ideálem spravedlnosti?

¹⁴ IB Economics Course Companion, #

4.3 Etatistický přístup

4.3.1 Kritérium

Zlepšení vládnutí. (To je nutné blíže kvantifikovat a ospravedlnit: jedná se o efektivitu rozhodování a konání, či větší respekt k přáním lidí? Nebo něco jiného?)

*„Právo na sebeurčení národů
vynutí zrovnoprávněním národů
kvalitnější vládnutí“*

4.3.2 Argumentace

- Zarazí tyranii většiny, pomocí zvýšení moci minorit vynucuje řešení problémů (a nespravedlností), protože vlády se bojí přijít o území a minority si ho mohou „sebeurčit“;
- Umožňuje národům mít specifickou lokální vládu se všemi náležitými pravomocemi;
- Umožní soužití na dobrovolné bázi, vynucuje „consent of the governed“, který je důležitý pro demokracii;
- Oslabení vlády znamená menší intervence do „neveřejných“ záležitostí, což je dobře pro občany;
- Vznik více států znamená vzájemnou konkurenci myšlenek a systémů, což umožňuje experimentovat se systémy a inspiruje ke zlepšení (Fareed Zakaria toto tvrdí o postvestfálské Evropě);
- Je spravedlivější a přináší více svobody, což je pro dobré vládnutí důležité.

4.3.3 Oblasti sporu

Je slabší centrální vláda lepší vláda?

Dokážou si národy volající po sebeurčení lépe vládnout, nebo je volání jen jednodušší než docházení ke kvalitním kompromisům? Nestane se vyhlášení nezávislosti jednoduchou a v dlouhém období špatnou alternativou k jednání a vzájemné úctě, která bude potřeba i tehdy, pokud se národy rozdělí do více států?

Neuberou transakční náklady sebeurčování (dohadování nových hranic, stanovování nové měny, volby nových politiků, ...) od schopnosti politiků všech zemí vládnout?

Přináší tento systém více spravedlnosti a svobody, nebo zmatku a neschopnosti ve spolužití?

4.4 Antiglobalizační přístup

4.4.1 Kritérium

Sociálně efektivní (Pareto optimální) rozvoj – rovný, bez vykořisťování, ...

4.4.2 Argumentace

Právo na sebeurčení je upíráno především v rozvojových zemích a chudých částech rozvinutých zemí. Proto jeho poskytnutí poskytne výhody primárně jim.

„Univerzální právo na sebeurčení umožní vykořisťovaným národům vymanit se z pařátů globalizace a uhájit svou kulturu i svůj rozvoj.“

- **Horší obchod umožní protekcionismus a vnitřně orientované růstové strategie.** Oslabení velkých států znamená menší schopnost vymáhat volnotržní zásady; zvětšení množství států znesnadňuje jednání WTO; nejasná platnost mezinárodních smluv u vznikajících států, rapidní vývoj právní situace v jejich rámci a obecná nestabilita vytváří horší podmínky pro mezinárodní transakce i investice. V důsledku se tedy oslabí schopnost obchodovat v globálním měřítku. To umožní menší závislost na globálním trhu a větší schopnost rozvíjejících se národů vytvářet vlastní rozvoj namísto vykořisťování a specializace v chudnutí.
- **Secese a dělení států umožní zachování kulturního bohatství.** Protože globalizace ztratí hlavního tahouna – ekonomický růst – ustane i motivace ke kulturní konvergenci se západní Evropou (viz iránské *Westoxification*). To pomůže uchránit kulturu.
- **Umožní posílit nacionalismus a tedy i úctu k národnímu dědictví.** Jelikož etnicita a historie se stanou platnými kritérii pro rozdělování států, začne se jim věnovat větší pozornost a budou důležitější.

4.4.3 Oblasti sporu

Je globalizace pro národy dobrá nebo špatná? Jsou změny dobré nebo špatné?

Dokáže právo na sebeurčení opravdu globalizaci zastavit či významně zbrzdit?

Je nacionalismus a kulturní egocentrismus pro společnost vhodný?

4.5 Vzdělávací přístup

4.5.1 Kritérium

Kvalita vzdělávání.

*„Právo na sebeurčení národů
vyústí ve svět, v němž bude
vzdělávání smysluplnější“*

4.5.2 Argumentace

- Jelikož právo na sebeurčení pro všechny destabilizuje státní hranice a ubere neměnných fakt, motivuje tím školy k tomu, aby učily spíše o mechanismech a jevech (např. nemá smysl vyučovat státy Střední Asie, když se každou středu mění)
- Volné právo na sebeurčení zarazí globalizaci a zpomalí světový vývoj, což znamená, že vzdělání bude méně zastarávat a tím pádem bude užitečnější po delší dobu
- Větší menšinová práva umožní vymoci si vzdělání ve vlastním jazyce a vlastních kulturních intencích. To dá dětem větší schopnost porozumět a učit se.

4.5.3 Oblasti sporu

Žádné. Tahle linie je jasný vítěz.

5 Negativní argumentační linie

Podobně jako strana afirmativní, i negace má potom na výběr z různých konstruktivních pozic. Budu se zabývat především dvěma z nich:

1. Univerzální právo na sebeurčení ohrožuje národní i mezinárodní stabilitu;
2. Univerzální právo na sebeurčení ohrožuje výhody globalizace a smazávání hranic.

Bez ohledu na výběr negativní linie musí ale negace také zvážit obecnou pozici k některým otázkám.

5.1 Náměty k přemýšlení

Vzhledem k tomu, že afirmativní linie se některými otázkami musí téměř určitě zajímat, je vhodné přemýšlet nad odpověďmi a připravit je. To budou vaše analytické základy pro další napadání.

- Jaká je funkčnost systému ve státech mateřských i nově vytvořených?
- Jaká je funkčnost mezinárodního řádu a na čem závisí?
- Co vede k vyostření sporů mezi národy či etniky?
- Nepovede afirmativní návrh k poškození demokratických a liberalistických principů? Nemůže kvůli kombinovanosti SQ a povaze dělení států při sebeurčování vytváření autonomních jednotek vést ke škodě na svobodě, protože společnost není nucená respektovat velké menšiny a místo toho se menšiny vydělí do států?
- Je návrh afirmace praktikovatelný – a jaké jsou dopady, pokud ano¹⁵?
- Je možné, že „právo na sebeurčení“ se stává populistickým všelékem bez významu, protože pro vzbouřence je jednodušší říci „chceme vlastní stát“ než vyjednávat konkrétní kompromisy se současnými vládami? Mohou být důsledky nedomyšlené nezávislosti pro národy dobré.
- Řeší vyhlášení nezávislosti na základě práva na sebeurčení spory, nebo je pouze přesouvá na nadnárodní úroveň.
- Může zvětšení sil suverénních států (např. právo nakupovat zbraně, vést vlastní diplomacii) konflikt stupňovat, nebo jej spíše uklidní?

5.2 Ohrožení stability

1. **Důležitost teritoriality.** Teritoriální celistvost/suverenita je důležitější než právo na sebeurčení. Je základem mezinárodního práva (žádný stát nesmí druhému odejmout teritorium), udržuje stabilitu (pokud není zakázané odsekávat státům za pomoci hnutí o nezávislost území, všichni se o to budou snažit)

¹⁵ Nelze nezpomenout citát Matěje Piláta: “If we allowed every group in Africa the right to self-determination, the number of states there would triple.”

2. **Narušení současné rovnováhy sil.** V současném stavu centrální vlády „drží za krk“ separatistů z pozice vládní autority – nerozhoří se konflikt nanovo, pokud povolíme oběma stranám stejnou váhu a legitimitu pod mezinárodním právem?
3. **Rozměnění síly vládnutí kvůli destabilizaci.** Oddělení části území je pro vládu rána; dokáže nadále efektivně vytvářet a vynucovat svou politiku pro většinu populace, která pravděpodobně se sebeurčením nesouhlasí?
4. **Rozměnění kvality vládnutí kvůli neschopnosti v rozhodování.** Pokud uznáme, že státy se z politických důvodů snaží o zachování územní celistvosti, potom musí vlády mnohem více vycházet menšinám vstříc, aby secesi předešly. Nevzniká tím menšinám prakticky vzato „právo veta“, které znemožňuje pohyb vpřed? (Příklad Belgie stojí za prozkoumání.)
5. **Narušení statutu quo v mezinárodních vztazích.** Pokud uznáme secesi jako přirozenou možnost různých menšin v suverénních státech, potom mají státy, z nichž menšiny pocházejí, motivaci je povzbuzovat k obstrukcím a separatismu. Nevrací se tím tedy vlastně „válka teritoriální agrese“, již se mezinárodní právo snaží již drahnou dobu jednoznačně ilegalizovat, zpět pod diplomatickým pláštěm? Nenabourá to schopnost mezinárodní komunity věřit si a spolupracovat?
6. **Konflikt jako nutný následek.** Segmentace, nacionalismus, kompromis jako nespravedlnost pro všechny, šikana bývalých většin a nových menšin... všechny tyto jevy vedou ke stupňování rozdílů a tedy i k eskalaci tenzí, příp. násilných konfliktů.

5.3 Ohrožení globalizace

1. **Větší bohatnutí.** Pokud by zamítnutí práva na sebeurčení vedlo k deliberalizaci trhů, potom by celý svět ztratil výhody volného obchodu, které WTO každoročně odhaduje na cca. bambilion dolarů¹⁶.
2. **Větší porozumění a méně konfliktů.** Stratifikace národních hranic a nemožnost práva na sebeurčení znamená, že lidé různých etnik apod. se musí naučit toleranci a respektu k ostatním. Pokud tuto nutnost zrušíme, je to problém.
3. **Svět by měl být globalizovanější; koncept národního státu je přežitý.** Je potřeba, aby se národy slučovaly spíše než dělily. Pokud nabídneme vzbouřencům plná práva bez oprese, tak tím vyřešíme jejich problémy, aniž bychom zbytečně posílil koncept národního státu, který od přírody vede ke konfliktu.

¹⁶ Najděte si vlastní číslo – nebo, mnohem lépe, analyzujte a vysvětlete, kde se bambiliony z trhů berou.

5.4 Obecná poznámka k dalšímu rozvoji sporů

Mnoho debat končí po první negativní řeči. Afirmace se totiž buď rozhodne zůstat u zopakování původních (již vyvrácených) myšlenek bez jakéhokoli vývoje („my si myslíme, že právo na sebeurčení nepřinese etnické masakry, protože jsme v první řeči říkali, že na něj mají mít právo všichni, a...“), nebo od nich naopak utečou do ještě nevyvrácené pozice, která je avšak zcela nepodobná jejich původní argumentaci. Další možnost je ta, že se budou zabývat jen ilustračními příklady a nikoli argumenty, které doplňují.

Dobré debaty pokračují, aniž by ztratily návaznost k původním tvrzením. Jelikož tušíte, jakým způsobem druhá strana může reagovat (ostatně, připravujete si přece vlastní reakce!), můžete si připravit předem i kvalitní odpověď; v nejlepším případě ji zvládnete i tehdy, pokud vás protivníci překvapí. Kvalitní odpověď podle mě může vypadat následovně:

1. stanoví, do jaké míry je rehabilitace kterého argumentu potřeba;
2. zabývá se nejprve obecným principem vyvracení a poté teprve na podrobnosti a důkazy;
3. jasně vysvětlí, jakým způsobem znovuvybuchovala původní argumentaci;
4. ukáže dopad neplatnosti (a v ideálním případě i platnosti) vyvracení na celou negativní linii.

Rozhodčí ocení obzvláště to, pokud se budete držet jasné struktury a pravidelně dáte najevo, o čem právě mluvíte.

6 Různé situace a příklady sebeurčených národů

Příkladů pro tuto tezi je nepřeberně mnoho; v této sekci naleznete pár návrhů na prvotní výzkum. Upozorňuji ale, že pouhý „name-dropping“ („a bude to fungovat, jako to fungovalo pro Izrael...“) nestačí. Aby faktické podklady dobře fungovaly, musíte ukázat, že příklad opravdu dobře sedí na argumentaci, a ideálně jít o krok dál: ukázat, že v obecných rysech je ten příklad tak podobný zbytku světa, že je platnější než cokoli, co přinese druhá strana. Pokud potřebujete něco provést s důkazy druhé strany, jdete na to opačně: potřebujete ukázat, že příklad jejich argumentaci nepodporuje, nebo že je významným způsobem jedinečný a není tedy zevšeobecnitelný pro „každý národ“. Ideálním „dalším krokem“ je ukázat, že příklad druhé strany naopak jejich argumentaci oslabuje, a přinést vlastní zevšeobecnitelný příklad, který funguje lépe.

Výběrem příkladů jsem se snažil vystihnout rozdílnost situací, v nichž se nacházejí národy snažící se o sebeurčení: Slovensko je ze své podstaty i z povahy situace zcela odlišné od Izraele či Albánie. Doporučuji udělat si několik „příkladových studií“, tedy podívat se u relevantních národů před i po sebeurčení na následující fakta a ukazatele:

- Přesnou historickou cestu k sebeurčení – příčiny a postup;
- Postoj celkového obyvatelstva a menšiny k uplatnění sebeurčení (referenda, průzkumy);
- Reakce mezinárodního společenství;
- Mechanismus a účinnost zastoupení menšin na státním rozhodování;
- Postoj k menšinám (úřední jazyk, možnost sebevlády, diskriminační opatření, ...);
- Míra konfliktu mezi národy (intenzita bojů, množství obětí, Heidelberg Peace Institute Ranking¹⁷, ...);
- Migrace etnických skupin z/na území (relativní i absolutní množství, vynucenost – ekonomičtí nebo váleční migranti?);
- Hospodářské výsledky (HDP, HDI);
- Rovnost příjmů (Gini index);
- Demokratičnost (EIU Democracy Index¹⁸);
- a další.

¹⁷

¹⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/Democracy_Index

6.1 Příklady osamostatněných národů

Tento seznam příkladů není vyčerpávající.

6.1.1 Historické

- mandát Palestina » Izrael (1948);
- Jugoslávie » Federální republika Jugoslávie (Srbsko včetně Kosova, Černá Hora) , Slovinsko, Makedonie, Chorvatsko (1991), Bosna a Hercegovina (1992);
- ČSSR » Slovensko a ČR (1993).

6.1.2 Posledních deset let

- Indonésie » Východní Timor (2002);
- Srbsko » Černá Hora (2006), Kosovo (2008);
- Gruzie » Abcházie, Jižní Osetie (2008);
- Súdán » Jižní Súdán (2011);

6.2 Příklady komunit s částečným či žádným sebeurčením

- Quebec v Kanadě;
- Vlámsko a Valonsko v Belgii;
- Kurdistan v Turecku, Iráku a Iránu;
- Palestinská samospráva v Izraeli;
- Baskicko a Katalánsko ve Španělsku;
- Kašmír v Indii;
- Tibet v Číně;
- Maronité, Ší'ité, Drúzové a palestínští Arabové v Libanonu;
- Jižní Osetie a Abcházie v Gruzii;
- Čečensko a Dagestán v Rusku.

6.3 Vyčerpávající seznam dalších příkladů

- http://en.wikipedia.org/wiki/Decolonization#Charts_of_the_independences
- http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_autonomous_areas_by_country
- http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_territorial_autonomies
- http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_historical_autonomist_and_secessionist_movements
- http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_active_autonomist_and_secessionist_movements

7 Další čtení

Self-Determination. Wikipedia. <http://en.wikipedia.org/wiki/Self-determination>

Unterberger, Betty Miller. **Self-Determination.** Encyclopedia of American Foreign Policy (2002). http://findarticles.com/p/articles/mi_gx5215/is_2002/ai_n19132482/

International Court of Justice umožňuje online přístup ke všem rozhodnutím a jejich vysvětlením. <http://www.icj-cij.org>

Valné shromáždění Modelu OSN Pražského studentského summitu vydalo na podzim 2010 background „Právo na sebeurčení národů“, který je dostupný online na www.studentsummit.cz/data/1292020279546BGR_GA_pravo_naroda.pdf

Parker, Karen. **Understanding Self-Determination: The Basics.** Presentation to First International Conference on the Right to Self-Determination (2000). <http://www.guidetoaction.org/parker/selfdet.html>

8 Doslov

Zdůrazním to ještě jednou: Tato příručka nemá za úkol nastavit kolejničky všem debatám v příštím roce. Je to základ, který chce předejít špatnému pochopení složitého tématu. Je to základ, od něhož se můžete odpíchnout dál a analyzovat dále, hlouběji a lépe.

9 Obsah

1	Úvod pro debatéry	1
2	Kontext.....	2
3	Nastavení debaty	3
3.1.1	Každý národ.....	3
3.1.2	Právo na sebeurčení	4
3.1.3	Měl by mít.....	4
4	Afirmativní argumentační linie.....	5
4.1	Etický přístup.....	8
4.1.1	Kritérium	8
4.1.2	Argumentace	8
4.1.3	Oblasti sporu	8
4.2	Liberalistický přístup	9
4.2.1	Kritérium	9
4.2.2	Argumentace	9
4.2.3	Oblasti sporu	9
4.3	Etatický přístup	10
4.3.1	Kritérium	10
4.3.2	Argumentace	10
4.3.3	Oblasti sporu	10
4.4	Antiglobalizační přístup.....	11
4.4.1	Kritérium	11
4.4.2	Argumentace.....	11
4.4.3	Oblasti sporu	11
4.5	Vzdělávací přístup	12
4.5.1	Kritérium	12
4.5.2	Argumentace.....	12
4.5.3	Oblasti sporu	12
5	Negativní argumentační linie	13

5.1	Přímé reakce	Chyba! Záložka není definována.
5.2	Ohrožení stability	13
5.3	Ohrožení globalizace.....	14
5.4	Obecná poznámka k dalšímu rozvoji sporů	15
6	Různé situace a příklady sebeurčených národů	16
6.1	Příklady osamostatněných národů	17
6.1.1	Historické.....	17
6.1.2	Posledních deset let.....	17
6.2	Příklady komunit s částečným či žádným sebeurčením.....	17
6.3	Vyčerpávající seznam dalších příkladů.....	17
7	Další čtení	18
8	Doslov	19
9	Obsah.....	20